

TRIAL
International

UNCAT ODLUKA DONESENA PROTIV BiH

ZAŠTO JE VAŽNA OVA ODLUKA UNCAT-A

Ovo je prva Odluka UNCAT-a o žalbi pojedinca donesena protiv države Bosne i Hercegovine, prva odluka na svjetskom nivou koja se odnosi na žrtvu ratnog seksualnog nasilja, te prva Odluka UNCAT-a o žalbi pojedinca kojom se osuđuje primjena zastarnih rokova na zahtjeve za naknadu štete u slučajevima mučenja. Upravo zbog toga je implementacija ove odluke od velikog značaja za sve žrtve, i u BiH ali i u svijetu.

ŠTA JE UNCAT?

Komiteet za borbu protiv torture (CAT) tijelo je Ujedinjenih nacija sastavljeno od 10 nezavisnih eksperata koje prati primjenu *Konvencije protiv torture i drugih okrutnih, nečovječnih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja* od strane država članica UN-a. To podrazumijeva da vodi brigu da se prava i obaveze koje proizlaze iz Konvencije uključe u zakone i praksu svake države.

Bosna i Hercegovina, kao potpisnica Konvencije, obavezala se da zabrani i spriječi mučenje te okrutno, nečovječno i ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje u svim okolnostima. Osim toga, Konvencija propisuje obavezu ispitivanja svih tvrdnji o pretrpljenom mučenju, privođenje pravdi počinitelja i omogućavanje pravnih lijekova žrtvama torture. Imajući u vidu brojne žrtve torture iz proteklog rata, BiH je dužna provesti istragu te žrtvama omogućiti korištenje pravnih lijekova (npr. žalba), kao i obeštećenje. Obeštećenje podrazumijeva naknadu štete i osiguravanje rehabilitacije žrtvama.

Države potpisnice svake četiri godine izvještavaju UNCAT o implementaciji prava i obaveza iz Konvencije. Na osnovu tih redovnih izvještaja UNCAT usvaja izvještaje u kojima daje mišljenje o stanju u državi i preporuke kako unaprijediti situaciju žrtava torture.

Pojedinci koji smatraju da su im prava iz Konvencije povrijeđena mogu se direktno obratiti UNCAT-u žalbom. Na osnovu tih žalbi UNCAT šalje upite prema državama potpisnicama da se izjasne o podnesenoj žalbi.

O ODLUCI UNCAT-A DONESENOJ PROTIV BiH

Odluka UNCAT-a donesena je na osnovu žalbe Gospođe A., koju je zastupao TRIAL International, a koja je tokom rata pretrpjela silovanje i druge oblike torture psihičkog i fizičkog karaktera, čije posljedice i danas osjeća. Ovi su je događaji teško pogodili, ostavljajući ozbiljne i trajne psihološke posljedice. Godinama nakon što je prijavila ovo krivično djelo, 2015. godine počinitelj je konačno procesuiran i proglašen krivim, te istovremeno obavezan da joj isplati naknadu štete koju je uzrokovao. Iako je počinitelj presudom obavezan da Gospođi A. isplati naknadu štete, nakon pokretanja izvršnog postupka, u cilju prinudne naplate naknade štete, utvrđeno je da je počinitelj lošeg imovnog stanja i da zbog toga nije moguće da isplati naknadu štete prema Gospođi A.

Žalba Gospođe A. pred UNCAT-om odnosila se na neuspjeh bosanskohercegovačkih vlasti da ispune obaveze iz Konvencije protiv mučenja te da joj, kao žrtvi ratnog seksualnog nasilja, omoguće puni pristup naknadi štete. Iako je njoj dosuđena naknada štete koju je trebao platiti počinitelj, ista joj nikada nije isplaćena ni od njega ni od organa vlasti. Istovremeno, da je podnijela tužbu protiv entiteta i države, zbog vladajućeg stava u BiH jasno je da bi bila odbijena primjenom zastarnih rokova. Drugim riječima, Gospođi A. nije omogućeno efikasno i realno provodljivo pravo na odgovarajuću i pravednu naknadu štete, kao i što potpuniju rehabilitaciju, kako je to predviđeno članom 14. Konvencije.

PREPORUKE IZ UNCAT ODLUKE PREMA BiH

Iako se prve tri tačke ove odluke odnose na konkretnu preživjelu – Gospođu A., njena implementacija u cijelosti bi trebala otvoriti mogućnost drugim žrtvama da ostvare svoja prava na reparacije.

UNCAT JE PREPORUČIO BOSNI I HERCEGOVINI DA:	ŠTA TO ZNAČI?
<p>1</p> <p>“osigura Gospođi A. brzu, pravičnu i adekvatnu naknadu”</p> <p>(Radi se o naknadi štete na čije plaćanje je u krivičnom postupku obavezan počinitelj ratnog zločina, koji potom nije izvršio svoju obavezu)</p>	<p>BiH treba omogućiti pravo na naknadu štete Gospođi A. kao odgovor na razne vidove štete koje je pretrpjela zbog seksualnog nasilja počinjenog nad njom tokom rata, za koju neko mora odgovarati. Iz ovog iznosa se onda također mogu pokriti i troškovi liječenja (npr. lijekovi) i drugih životnih potreba koje su nastale kao posljedica pretrpljene štete.</p> <p>Iako se ova preporuka konkretno odnosi na Gospođu A., indirektno se prepoznaje pravo svih žrtava koje se nalaze u istoj ili sličnoj poziciji da potražuju i zaista dobiju isplatu naknade štete.</p>
<p>2</p> <p>“odmah osigurati Gospođi A. besplatnu zdravstvenu i psihološku njegu”</p>	<p>BiH treba omogućiti Gospođi A. besplatno liječenje i njegu za fizičke i psihičke posljedice nastale uslijed pretrpljene štete. Ovo može podrazumijevati pristup besplatnom banjском liječenju.</p> <p>Iako se ova preporuka konkretno odnosi na Gospođu A., indirektno se prepoznaje pravo svih žrtava koje se nalaze u istoj ili sličnoj poziciji na besplatno liječenje i njegu za fizičke i psihičke posljedice nastale uslijed pretrpljene štete.</p>
<p>3</p> <p>“javno uputi Gospođi A. službeno izvinjenje”</p>	<p>BiH treba uputiti službeno izvinjenje Gospođi A. Time preuzima odgovornost za povrede njenih prava, ali i pokazuje Gospođi A. da prepoznaje njenu bol i patnju.</p> <p>Iako se ova preporuka konkretno odnosi na Gospođu A., indirektno se prepoznaje potreba da država preuzme svoj dio odgovornosti i uputi službeno izvinjenje svim žrtvama koje se nalaze u istoj ili sličnoj poziciji.</p>
<p>4</p> <p>“uspostavi efikasan program reparacija na državnom nivou za pružanje svih oblika reparacija žrtvama ratnih zločina, uključujući seksualno nasilje”</p>	<p>BiH treba napraviti program reparacija koji će omogućiti svim žrtvama da ostvare pristup naknadi štete i druge mjere (npr. priznavanje statusa civilnih žrtava rata, javno izvinjenje...) pod jednakim uslovima, kroz jednostavniju proceduru od sudskog postupka.</p> <p>Ovo uključuje, između ostalog, i obavezu da se od vlasti isplati naknada štete žrtvama kojima je ona dosuđena u krivičnom postupku, a koju nisu uspjeli naplatiti od počinitelja zločina.</p>
<p>5</p> <p>“razvije i usvoji okvirni zakon koji jasno definiše kriterije za sticanje statusa civilne žrtve rata, uključujući seksualno nasilje, i utvrđuje posebna prava i beneficije zagarantovana svim žrtvama”</p>	<p>Jedna od preporučenih opcija jeste usvajanje okvirnog zakona koji jasno propisuje pod kojim uslovima se stiče status civilne žrtve rata te se propisuju posebna prava i beneficije za žrtve. Cilj ovakve preporuke jeste da žrtve širom BiH imaju ujednačen pristup istim pravima, pod istim uslovima.</p> <p>Ovakav cilj se u praksi može postići i ujednačavanjem postojećih zakona u dva entiteta i Brčko distriktu.</p>

British Embassy
Sarajevo

Ova brošura nastala je kao dio višegodišnje podrške Vlade Ujedinjenog Kraljevstva TRIAL Internationalu u radu na pitanjima preživjelih seksualnog nasilja u ratu. Stajališta iznesena u brošuri ne predstavljaju nužno stavove Vlade Ujedinjenog Kraljevstva.

TRIAL
International

TRIAL International - ured u BiH
Čobanija 19
71 000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
+387 33 219 873

bh@trialinternational.org
www.trial.ba

www.trialinternational.org